

DIGTERPRÆSTEN HENRIK LUND

Af forfatter *Hans Lynge*

Henrik Lund var unægtelig vor berømteste landsmand, det vil sige den mest afholdte og elskede. Populær var han som digteren med lune, elsket var han, fordi hans digte udtrykte vort inderste væsen, og fordi han var vor egen, og han var beundret på grund af sin enestående dygtighed.

Det har været forundt mig den lykke at leve i Henrik Lunds nærhed. Da vi mødtes, var han over 50 og helt anderledes, end jeg havde tænkt mig ham efter hans digte at dømme. Det forbavsede mig, at denne frimodige mand, min barndoms og ungdoms digter, der var for stolt til at lovprise Danmark, som nogen havde gjort, havde valgt valgsproget: *kigaitsumik – nakimaitsumik* (langsomt, men sikkert), og jeg sagde engang til ham, at kun usikre gik langsomt, at ungdom og forsigtighed ikke kunne forliges. Jeg måtte nemlig have luft for min skuffelse.

Intime forhold mellem os i en årrække gav mig imidlertid forklaringen på denne mystiske kontrast mellem en digter og hans ungdoms værk. I virkeligheden havde hans liv været så fuldt af skuffelser og modgang, at den begejstringens ild, som havde formået at fremkalde strømninger og opildne ungdommen, allerede på det tidspunkt var døende. I hans hjem fik den hellige ild lov til at flamme videre i fred, derfor var det en rigdom at være i hans nærhed og være vidne til, hvordan en stærk personlighed blev til ved, at en sammensat natur ærligt tilstræbte en forenkling, hjulpet af medfødt beskedenhed, kunstnerisk forfinelse og barnlig tro på Gud.

Igennem ca. 15 år udkom Henrik Lunds sange, dem, der gjorde ham elsket og skabte en bølge af begejstret nationalfølelse. Senere fulgte andre af mere middelmådig karakter, skønt mere fuldkomne i den kunstneriske udførelse, men de manglede den stærke, frie ånd eller den ild, der brændte i ham i hans unge dage.

Det var, mens jeg gik på seminariet i Godthåb, at den nationale flamme nåede os. Det unge talent, det miskendte geni, havde taget til genmæle dernede i Sydprøven, på det tidspunkt en afkrog af verden, mangt og meget havde vakt Henrik Lunds kamplyst: Uvidenheden, overtroen, fattigdommen og frygten for den verdslige civilisation hos datidens præstestand.

Den stræben efter oplysning og delagtiggørelse i civilisationens goder, som Henrik Lund afslørede i sin såkaldte nationalsang *nunarput* (vort land), kom som en indflydelse af danske bøger, han havde læst. Tidligt var han blevet dygtig til at læse dansk, længe før han kunne udtale det nogenlunde. Og han forstod den kunst at læse med udbytte. Han arbejdede sig møjsommeligt frem, lærte gløser og udtryksmåder, og ofte impone-rede han mig med de mest korrekte betegnelser. Det, der fængslede ham mest under læsningen, fortalte han til sin familie, senere gentog han det for sine gæster, samtidig lærte han de mest usædvanlige og slående udtryk udenad. Sommetider kunne han udvikle det til at blive en plage for sine omgivelser, som blev draget med ind i det, men blev smittet af hans iver og lærte og blev berigede. Tolstojs skrifter havde han dyrket som den højeste sandhedsåbenbaring. Af dem gjorde »Opstandelse« dybest indtryk på ham. Tolstojs sønderlemmende kritik af det moderne samfund fik indpas i hans væsens inderste og påvirkede ham stærkt. Efter Tolstoj stiftede han bekendtskab med Rousseau og Gandhi. Jeg ved ikke, hvilken betydelig original i verdenslitteraturen, han ikke kendte. Rejsebeskrivelser var hans store lidenskab, det var hans forsinkede undervisning af sig selv i geografi, folkeliv og historie. Læsning skulle der til. Han siger:

»Sæt en bog under dine fødder
(eller lad en bog hæve dig)
og se, hvordan alle fjorde åbner sig«!

Ud af denne læsning – og hans to besøg i Danmark bør ikke overses – kom den stræben, så mange af hans digte giver udtryk for. Han blev snart klar over, hvad der holdt os tilbage, nemlig uvidenhed, overtro, fordomme, fattigdom, umenneskelige kår og mindreværdsfølelse. Derfor skrev han *nationalssangen*, som hamrer det ind, at det er *fremad* og *atler fremad*, vi stræber! Vi havde allerede *ordet*: oplysningen, og *aviserne*: Atuagagdliutit, Avangnâmiok og Nalunaerutit, men hvad med resultatet? Hvor blev de *menneskelige tilstande af*? Derfor:

»Begynd at tro på evnens morgenrøde«! (W. Thalbitzer)
eller: (inden vi når så vidt) »må I begynde at have større mening om jer selv«!

Udtrykket »Vort ældgamle land« var et lånt udtryk. Den eskimoiske åndelige verden havde ikke plads for begreber som »landets børn«, ifølge skikken var det mødrene og ikke fædrene, der bar børnene i amauten. Alle de eskimoiske forestillinger, han brugte i denne sang, havde vakt manges uvilje mod at anerkende sangen som nationalsang, og kritikken (der var nemlig nogen, heldigvis da!) hæftede sig ved dens manglende forståelse for nationale værdier, idet den uovertrufne grønlandske levemåde og kultur ignoreredes. Alligevel er det den af vore sange, der bedst giver udtryk for vor glæde over at stå på tærskelen til en ny civilisation og kultur. *La Marseillaise* med sine *Egorge vos fils* o. s. v. kan ikke siges at udtrykke det nuværende Frankrig, men *Contre*

Foto: Jette Bang

*Digterpræsten Henrik Lund og
fru Malene Lund – to af Grønlands store personligheder.*

nous de la tyrannie udtrykker den vågnende lyst hos folket til at ryste tyranniet af sig. Sammenlignet med det kan »*nunarput*« med løftet pande nyde betegnelsen »national-sang« for Grønland i omvæltningernes tidsalder.

Fattigdommen kunne nu afhjælpes, Henrik Lund henviste til *fiskeriet*:

»Det er ganske vist trættende at trække snoren op, men når man ser pengene, ser man, at det er umagen værd.

I Igdlorpait stiger røgen tilvejs,
det er hellefisk, de koger!

Alpaccaskeerne skinner (i stedet for træskeerne og muslingeskallerne!)«.

Frygten for den verdslige civilisation var almindelig hos åndens arbejdere på den tid. Kristendommen var det eneste saliggørende. Flere gange havde han sammenstød med sine foresatte angående det spørgsmål. Vi vidste, at opmærksomheden længe havde hvilet på ham som præsteemne, men at man fandt hans ideer »farlige«. Han blev præst, da han var 61. Hans egen præst advarede ham engang mod Tolstoj, som var farlig i præstens øjne. Men Henrik Lund så i den frygt en alvorlig hindring for udviklingen. Derfor skrev han mangassutit igitdlugit (lad os kaste betænelighederne), som blev hans opgør med sin tids »kajaksvimle« åndelige arbejderstand:

»Lad os kaste betænelighederne og blive modige!

Lad os bruge tungen lige så vel som fødder og arme!

Lad os føle os alt for ophøjede til at lade os skræmme af dem, som råber: Stop, det er farligt«!

Og hans tid havde mange betæneligheder og ingen moralsk mod. At bruge tungen er ikke ringere end *talefriheden!* Dem, der råbte: »Stop, det er farligt«, var hele Grønlands præstestand, hvorunder oplysning og skole sorterede. I 1931 gentog han dette i prosa. Overfor danske embedsmænd samt kateketer for et par distrikter krævede han ligefrem indførelse af forskellige trossamfund, idet han undsagde den åndelige ensretning i vort land. Men på dette tidspunkt var han kun overkateket, endnu ukendt i Danmark. Kun Jonathan Petersen på seminariet i Godthåb så i Henrik Lund en stor digter, og for mig stod han som en mand af sine meningers mod. Forsamlingen foretrak at tie ham ihjel. Det var alligevel den Henrik Lund, vi elskede, som hele Grønlands ungdom beundrede. Han var sådan, at han kunne vrænge af de præster, der i et højtideligt kirkejubelæum telegrafisk spurgte provsten, hvordan man skulle bede den dag! Det var meget betegnende for de grønlandske tilstande på denne tid, at samtidens eneste store ånd, foregangsmanden, profeten, den danske civilisations store banebryder, ca. 15 år efter sit fuldførte manddomsværk kun blev mødt med trækken på skuldre og hovedrysten, som om det var ham, der var åndssvag, og ikke os andre.

Opholdet i Angmagssalik i ni år gjorde ham til filosof, en kajakfanger, som under ensomme fangstrejser tænkte på *arternes store variabilitet* af Darwin. Ak, men det at være belæst var en ulykke dengang. Manden, som var blevet kaldt civilisationens talsmand, blev placeret i Sydprøven! Efter mange års slid og fortielse følte han sig træt og ville til Narssaq, sin kones boplads, og det ønske fik han opfyldt ni år efter i 1918.

Narssaq havde en helt anderledes blid natur. Her blev Henrik Lund forliget med sig selv. Narssaqs smukke omgivelser, fåreavlens og landbrugets nye løfter gav ham for

en gangs skyld fornemmelsen af, at det trivedes omkring ham. Narssaq, Egedernes bo-plads, var gunstigt stemt for civilisationen. *Otto Egede*, en fanger af usædvanlig klogskab og arbejdsevne, mangeårigt medlem af såvel landsråd som kommuneråd, havde mod til at optræde som pædagog overfor ungdommen og gøre sig til talsmand for de nye erhvervsgræne. Han blev Henrik Lunds nærmeste nabo. Det kunne godt ske, at Otto listede ind, mens præsten Henrik Lund havde morgenandagt hjemme og satte sig imellem familiens medlemmer. Der var samarbejde mellem de to.

I 1936 blev Henrik Lund præsteviet i København. Narssaqs smukke, lille kirke, som Pavia Høegh byggede i 1927, blev en smuk ramme om den nye præsts forkyndelse. Samtidigt begyndte den tidligere fattige kateket at få besiddelser, gården voksede, stalde, lader og en stor have dukkede op omkring det smukke røde hus, som Dannebrog vajede over, og en stor indhegning blev anlagt omkring hele Henrik Lunds ejendom!

Det var nu en fastslået kendsgerning, at den lille mand, der eksploderede ved enhver tale om dressur eller tvang, ikke blot var en original, men også Grønlands sjæl, der ikke blot havde tilegnet sig den europæiske kultur, men også ud af sin personlige rigdom havde formået at give sine landsmænd en skat, en digtning af ægte grønlandsk oprindelse. Imidlertid forstod kun nogle få hans storhed, for han var af verdensformat i sin erkendelse af friheden som enhver ægte åndskulturs højeste ideal.

Henrik Lund har skrevet mange fremragende digte. *kangerdluk tusámassoq unartog* (fjorden med de varme kilder) er digterisk et af hans bedste, handlende om fjorden, hvis opland vrimler med sagnvæsener, en storslået natur, som digteren begejstres over.

Men hvorfor siger han, at den grønlandske overlevering er som luft for ham? Det er absolut en svaghed hos vor store digter. »*Aso soqutiginagit pulaleqissunga*« (jeg har jo aldrig været meget for de idiotiske ting, der fortælles)! Det gentager sig i *ágssik*: »*táuna piungilaq tarraq-una*«! (den, som overleveringer fortæller om, er en illusion, en skygge!). Hvor ved han det fra? Eskimoer lyver ikke, men de har en tusindårig hukommelse. De fortæller om uddøde dyr, som om de levede for nogle år siden, f. eks. om *kilivfak* (mammutten) og den meget ældre *tatsip qingmia* (søens hund) antagelig en af tertiærtidens sumpebeboere med kraftige tænder. De fortæller, hvorledes disse blodtørstige dyr kryber op af indlandets sumpe. Selv om *nunaþ mania* (jordens æg) en slags Rok-æg, fortæller de. Henrik Lund kunne godt virke irriterende i sin ueskimoiske holdning, skønt han beholdt briksen hele sit liv.

Det kunne se mærkeligt ud, at denne mand, der på forhånd stillede sig så stejlt overfor eskimologiens endnu uklaarlage gåde, så let lod sig fange af *spiritismen* og Conan Doyles fantasterier. Hvor var han dog skuffet, da Conan Doyles kone erklærede, at hun opgav at vente på det tegn, Conan Doyle havde lovet at give hende fra de dødes rige.

Henrik Lund har skrevet komiske fortællende digte (Poul Egedes, »Påligitip«, violin-spil), moralske (om geden og kaffen), gåde for børn (sneglen), børnesange om dyrene

(Hvor må det fryde moskusoksen at se grævlinge og lemminge, sikkert kan disse søde væsener fremkalde moderinstinkt hos kolossen).

Samtidigt delte han sin samtids store lidenskab: at skrive *salmer*. Her spores ingen originalitet, dertil var han altfor stærkt påvirket af Vilh. Beck, men mange af salmerne er yderst smukke, så smukke som hans pasteller i solnedgangsstemning, f. eks. *Jesus, lad mig eje dig*, og *qaulersup augpitdliuneratut* (om korset som det sejrende).

Hans hjem i Narssaq var musikkens og digtenes bo. Han malede også akvareller og pasteller. Han var mester i disse. Hans farver fortæller om et kompliceret menneske, der har funden sin harmoniske løsning, om et menneske, der har kunnet opnå lykken trods sin urolige kunstneriske natur. Alt åndede fred i dette hjem, ud af det åbne vindue i hans dagligstue strømmede blide toner udover Narssaqs stilhed.

Henrik Lund var alles ven. Skibe anløb Narssaq, rigsdagsdelegationer og ministre kom til Narssaq for at se landbrugets udvikling, og det mest uforglemmelige af alles oplevelser blev besøget hos den gamle digter, den store personlighed, hvis ansigt lyste af lykke. Lykke, fordi han havde erobret Grønland ved sin ånd, sejret over medfødt talefejl og døvhedens depression ved sin viljestyrke, havde fået anerkendelse i Danmark og internationalt som kunstner, anerkendelse som præst og lærer, og levede i venskab med sine naboer, som så op til ham og elskede ham som en far.

Det er en rigdom at have kendt Henrik Lund, hans svagheder og fejl. Han døde i 1948 i en alder af 73 år. Snart vil den lille sti, hans fodspor dannede over græsmarken mellem hans hjem og kirken, være overgroet og glemt. Men så se på hans ungdoms digtning, for der lever han og vil leve, så længe vort gamle modersmål lever!